

Може ли да се превенира во справување со домашниот милитантен екстремизам?

Во терористичкиот напад на концертната сала во Париз во 2015 година, извршен од страна на афилирана група на Исламската држава (ИД), терористите убија 130 лица, со што докажаа дека имаат капацитет да удрат во срцето на Европа. Во исто време, ИД најави дека наскоро ќе удри и во САД. Три недели подоцна, милитантните исламисти верни на ИД извршија терористички напад во Сан Бернардино, Калифорнија, во кој загинаа 14 лица. Во јуни, 2016 година, според официјалните извештаи од безбедносните служби во Орландо, Флорида, Омар Матен - 29-годишниот американски државјанин со авганистанско потекло во ноќен клуб застрелал 50 лица, а уште толку повредил, за подоцна да биде убиен од полицијата.

Омар Матен, на ФБИ и бил познат како еден од големиот број Американци кои се потенцијално наклонети кон ИД. Во секој случај, се појасно е дека: војната против милитантниот верски екстремизам денес веќе се води на територијата на западните демократски држави и на истиот треба да се одговори соодветно. Најверојатно безбедносните служби одговорни за внатрешната безбедност направиле се што е во нивна моќ, но ограничувањата на делувањето по нападите од 11 Септември, ја намалија нивната способноста докрај да ги истражат потенцијалните терористи.

Ако ги следите социјалните медиуми на тема ФБИ и тероризмот, кога се јавува терористички инцидент во САД ќе забележите дека доминираат две мислења. Првото мислење е конструирано од страна на поборниците на теории на заговор, активисти кои се против спроведување на законот и кои тврдат дека ФБИ ги произведува злосторствата поврзани со тероризмот, притоа обвинувајќи невини лица - претежно млади муслимани. Тоа се кривичните дела за кои според нив, потенцијалните терористи не се способни за самостојно извршување, без помош на доушник на ФБИ или таен агент. Според нивното сценарио, ФБИ ги води потенцијалните наивни терористи низ различни фази на планирање, посветеност, добивање на оружје за масовно уништување, за да на крајот ги натераат да активираат лажна бомба. Кога потенцијалниот терорист конечно е уапсен, одредени медиуми и експерти гласно говорат дека ФБИ ја злоупотребила својата моќ и власт да принудат невин човек да изврши криминален акт.

Второто мислење кое преовладува е критиката, зошто ако се знаело за индивидуални терористички активности, делото не било навреме спречено, а терористот уапсен. Ова прашање се провлекуваше и во текот на истрагата за бомбашкиот напад на Бостонскиот маратон во 2013 година, кога беше откриено дека руската полиција барала информации од ФБИ за активностите на Тамерлан Царнаев во САД пред извршување на терористичкиот напад. Експертите сметале дека ФБИ треба да продолжи да го истражува Царнаев се до расчистување на Бостонскиот терористички напад. Меѓутоа, ФБИ нема одврзани раце за комплетно истражување на домашниот тероризам.

Денес истрагата покажува дека во текот на изминатите неколку години ФБИ два пати го истражувала Омар Матен-извршителот на терористичкиот напад во Орландо, за

поврзаност со тероризам. Како и Царнаев, Матен не бил уапсен и двата случаи биле затворени поради недостаток на докази за кривично дело.

Која е причината за овие пропусти? Несоодветните истраги на ФБИ или можеби нивната неспособност за подготвување на докази за потенцијална терористичка вмешаност? Меѓутоа ниту едно од овие тврдења не се вистинити. Секоја година од страна на ФБИ се отвараат стотици истраги и проценки, со намера за спречување на терористички напад. Но, и многу други случаи не се испитани, од едноставна причина, бидејќи според актуелниот Водич за истраги и операции во ФБИ, потребни се веројатни причини за да се продолжи со истрага, а истите во конкретните случаи недостасуваат.

Факт е дека можноста ФБИ да го испита секој случај е ограничен со барањата на веројатна причина за отворање на целосна истрага, кои произлегуваат од четвртиот амандман на Уставот на САД. Веројатна причина е верување врз основа на несоборливи докази, докази на кои ќе поверува секое разумно лице, дека одреден поединец има намера да стори кривично дело. Тоа е стандард од кој произлегуваат сите полициските овластувања за примена на сила во САД. Без основа на доказ, ФБИ не може да отвори случај, да изврши наредба за претрес или да преземе други соодветни мерки за спроведување на законот. И двете истраги кои се покренати против Матен биле затворени кога ФБИ утврдило дека тој не извршил никакво злосторство, а дополнително немале доказ дека планира напад во иднина.

Недостатокот на веројатна причина е важен фактор. Тој беше еден од елементите кои го спречија ФБИ да ги поврзе точките на организирањето на нападите од 11 Септември. Закарија Мусаи – дел од групата која го организираше нападот на 11 Септември, од страна на инструкторите по летање бил пријавен дека сака да научи да лета со џамбо џет, но не сака да научи да полетува и слетува. Сепак, овие сомневања, не биле доволни за да му се овозможи на ФБИ да добие судски налог за претрес на неговиот компјутер, од кој можеле да се извлечат докази за организација на терористичките напади. Поради вакви случаи како нападите од 11 Септември, Бостонскиот маратон во 2013 година, Сан Бернардино во 2015 година и нападот во Орландо во 2016 година, очигледно е дека е време да се намали прагот за веројатните причини за покренување на истраги, особено кога терористичката организација Исламска држава се погласно повикува за напади врз Западни цивилни цели. Од друга страна, поддржувачите на приватноста и уставните ограничувања на полициска сила, тврдат дека ништо не ја оправдува промената на овој стандард, тврдејќи дека оние кои ја компромитираат приватноста за безбедност, ги губат и двете. Меѓутоа, како што видовме од истрагата за терористичкиот напад во Орландо, двете пропуштени можности за целосна истрага се платени со превисока цена. Дел од причините за затворањето на двете истраги за напаѓачот од Орландо, потекнуваат од внатрешната ограничувања за истраги на ФБИ. ФБИ е невозможно да отвори и продолжи истрага за физички лица само врз основа на нивниот слободен говор, иако се работи за поддршка на терористичките групи како Исламската држава. Единственото нешто што може ФБИ да направи е да се спроведе ограничен преглед, евиденција и интервју со лицето на оваа тема. Посебни истражни техники како

прислушување, тајни операции, како и насочување на информатор се ограничени и се можни само во целосна истрага.

Друга причина може да потекнува од неодамнешната борба на ФБИ со Епл околу пристапот на мобилниот телефон на Саед Фарок-извршител на терористичкиот напад во Сан Бернардино. Ако Фарок бил во контакт со Париските терористи пред нападот во Сан Бернардино, и притоа биле следени неговите комуникации, овој напад би можел да се спречи.

Истрагата ќе открие дали извршителот од Орландо, користел криптирање или шифрирани социјални сајтови на медиуми за комуникација со Исламската држава, која сега тврди дека стои позади нападот. Можеби, пробивање на енкрипцијата е клучот за победата на Исламската држава и домашните терористи, како што беше за време на Втората светска војна. Истотака очигледно е дека безбедносните служби кои се задолжени за внатрешната безбедност, треба да имаат поголеми овластувања за следење на лица осомничени за тероризам. Сепак сите овие мерки, и да се преземат се премногу доцна за жртвите од Орландо, но идните промени во насока на овозможување за отворање на целосна истрага на безбедносните служби може да помогне во спречување на идни појави на домашен тероризам.

На крај, ова е војна во која ќе мора де се победи. Ова е борба помеѓу оние кои се залагаат за слобода и плурализам и оние кои сакаат да наметнат тиранска теократија. Вреди да се спомене, дека не само Исламската држава и нејзините афилирани групи, туку и најголемите држави поддржувачи на меѓународниот тероризам не водат сметка за различноста и инклузивноста. Западот повеќе не смее Исламската држава, Ал Каеда и другите терористички организации да ги третира како далечни непријатели. Оваа војна против милитантните верски екстремисти, веќе се води на домашен терен, и ќе продолжи се додека западните демократските држави одбиваат да го признаат тоа.

Орландо, исто како Париз и Сан Бернардино, Лондон и Мадрид и безброј други напади, е напад врз начинот на живот, внимателно граден со векови, кој пред се се грижи за слободата. Сега, повеќе од кога и да е, Западните сојузници мора да се придржуваат на тој начин на живот - и да ја преземат борбата против оние кои се обидуваат да го уништат. Крајно време е за долгорочна стратегија за конечно да се порази милитантниот верски екстремизам.

д-р Ненад Танески